

Юлія Уманська

к.е.н., доцент,

Запорізький національний університет,

Олександра Діміянова

студентка,

Запорізький національний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Прийняття будь-яких рішень починається з обґрунтування та чіткого формування кінцевих цілей. При цьому проблемну ситуацію розглядають як єдину систему, у межах якої виявляють наслідки і взаємозв'язки кожного часткового рішення, вивчають можливі альтернативні варіанти досягнення цілей. Керівництво вищого рівня має бачити перспективи розвитку національної економіки, чітко знати, як пов'язані між собою господарські одиниці та вплив кожної з них на досягнення мети, як зміни, що виникають в одній частині системи, впливають на стан іншої.

Процес прийняття рішень складний і багатосторонній. Він вміщує низку стадій та операцій. Методи і прийоми економічного аналізу можна застосовувати на кожному етапі прийняття рішення, якщо, звісно, це доцільно й потребує економічного обґрунтування та розрахунків. Також прийняття рішень потребує розробки можливих напрямів дій та їх обґрунтування проведенням економічного аналізу різних управлінських варіантів.

Для забезпечення функціонування системи управління необхідна різноманітна інформація, яку надає облік. Усю отриману інформацію перевіряють, визначають її достовірність, повноту та відповідність встановленим формам, правильність арифметичних підрахунків, зіставність показників.

Управління виробництвом вимагає детальної інформації про тенденції та характер змін в економіці підприємства. Її джерелом та методом осмислення є саме економічний аналіз.

Первинна інформація, що отримується управлінцями з бухгалтерських та інших джерел, є, як правило, голими цифрами, що самі по собі ні про що не свідчать. У процесі аналізу вона проходить спеціальну обробку: проводиться порівняння результатів діяльності підприємства за ряд періодів, з показниками інших підприємств галузі; визначається вплив різних чинників на величину різних показників; виявляються недоліки, невикористані можливості; намічаються перспективи. Після обробки розробляються і обґрунтовуються управлінські рішення [1, с. 153-157].

Прагнучи розв'язати конкретні питання й одержати кваліфіковану оцінку фінансового становища, керівники підприємств усе частіше починають вдаватися до допомоги фінансового аналізу. При цьому вони, як правило, уже не задовольняють констатацією величини показників звітності, а розраховують одержати конкретний висновок про достатність платіжних коштів, нормальних співвідношеннях власного й позикового капіталу й причинах її зміни, типах фінансування тих або інших видів діяльності.

Залучення до розрахунків фінансових показників даних внутрішнього обліку дає можливість більш ретельно підійти до оцінки й скласти об'єктивний висновок про фінансове становище підприємства. При цьому розрахунками показників процедура економічного й фінансового аналізу не вичерпується. Це лише один з його початкових етапів.

Наступним обов'язковим етапом є порівняння результатів зі значеннями, отриманими в більш ранні періоди. По динаміці показників установлюються їх більш-менш нормальні значення стосовно до умов діяльності даного підприємства. Якщо показники на підприємстві, що склалися суттєво відрізняються від їхніх нормальних (нормативних) значень, то виявляють причину цих відхилень.

Іншим прикладом співвідношень, що перебувають під контролем господарських керівників, є порівняння матеріальних витрат і собівартості випущеної продукції. Знаючи це співвідношення, по очікуваному випускові готової продукції можна визначити ймовірну суму видатків матеріалів.

При тривалому обороті товарно-матеріальних цінностей потрібна оцінка доцільності політики формування запасів і вишукування можливості усунути ці надлишки. Це обумовлює необхідність виявлення тих видів матеріальних цінностей, які сповільнюють оборотність коштів, що містяться в запаси.

Таким чином, результати фінансового аналізу дозволяють виявити вразливі місця, що вимагають особливої уваги. Нерідко виявляється достатнім виявити ці місця, щоб розробити заходу щодо їхньої ліквідації [2, с. 134-138].

Економічний аналіз є необхідним елементом виконання кожної функції керування економікою.

Економічний аналіз як практична діяльність, передусе прийняттю будь-яких управлінських рішень і слугує їх аналітичному обґрунтуванню. Така практична діяльність стосується не тільки окремого суб'єкта господарювання, а й дослідження проблемних напрямів різних предметних галузей, зокрема обслуговування потреб різних споживачів (кредитних установ, контролюючих органів, державних служб за розробки стратегії розвитку як окремих регіонів, так і держави загалом).

Відповідно, за тими напрямками діяльності, де необхідне продукування аналітичної інформації, формують відповідні підрозділи з метою забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Щодо тлумачення аналітичної діяльності існують різні підходи дослідників: аналітичну діяльність ототожнюють із науковою; відносять до інформаційної діяльності з допоміжними функціями, а саме: консультування, діагностування; аналітична діяльність є науковою, професійною, становить значну частину інтелектуального потенціалу й є суттєвою складовою в системі управління. У межах останнього підходу стверджують, що аналітика поступово займає вагоме місце у суспільстві як органічна складова інформації, а інформаційно-аналітична діяльність (інформаційна аналітика) формується як окремий вид діяльності, що належить до типу інфраструктурних.

Без достовірної й повної інформації практично неможливе прийняття оптимальних управлінських рішень. Облік забезпечує постійну систематизацію й узагальнення даних, необхідних для керування проведенням і контролю над ходом реалізації бізнес-планів.

Для оптимізації керування необхідно мати чітку уяву про тенденції й характер змін в економіці господарюючого суб'єкта. Досягнення даної інформації можливо тільки на основі економічного аналізу. У процесі аналізу «сира», первинна інформація перевіряється. Визначаються відповідність установленим формам, правильність арифметичних підрахунків, зведення й порівняння показників. Потім інформацію обробляють; проводять загальне ознайомлення з документами, їх утримуванням; визначають і порівнюють відхилення; визначають вплив факторів на аналізований об'єкт, виявляють резерви й шляхи їх використання, а також недоліки, помилки. Результати аналізу систематизуються, узагальнюються. На основі результатів аналізу ухвалюються управлінські рішення. Звідси випливає, що економічний аналіз обґрунтовує управлінські рішення, забезпечує об'єктивності й ефективності керування проведенням.

Роль аналізу в керуванні проведенням зростає внаслідок того, що змінюються механізми господарювання, принципи й методи керування. Обмеженість ресурсів і необхідність вибору змушують керівників постійно проводити дослідження в області ринків збуту, джерел сировини, вивчення попиту, ціноутворення, що повинне забезпечити підвищення ефективності проведення [3, с. 128-130].

Отже, економічний аналіз як практична діяльність розкривається за такими напрямками: як основна – інформаційно-аналітична діяльність (окремий вид діяльності, що належить до сфери послуг); як сервісна діяльність – функція управління, інформаційна система, що забезпечує обґрунтування управлінських рішень.

Економічний аналіз займає проміжне місце як зв'язкова ланка між інформаційним етапом та етапом прийняття рішень, впливаючи на якість прийнятих стратегічних управлінських рішень.

Необхідність у проведенні аналізу виявляється на таких стадіях прийняття рішень: попереднє вивчення господарських явищ і процесів; аналіз реального стану діяльності господарства, вибір варіантів господарських процесів, оцінка відповідності економічного аспекту в підготовлених варіантах рішень іншим аспектам управління, узагальнення або синтез результатів аналізу й обґрунтування стратегічних управлінських рішень.

Основна мета аналізу в управлінні підприємством – виявити причинні зв'язки між подіями (отриманими кінцевими результатами, станом параметрів господарських процесів) і умовами, які призвели до таких подій або які можуть виникнути в майбутньому.

Відповідно, економічний аналіз забезпечує оцінку здійсненої події і встановлення умов, за яких ці події відбулися, та надає необхідну інформацію для розробки рекомендацій щодо вироблення оптимальних стратегічних, спрямованих на підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання, його конкурентоспроможності й ринкової вартості.

Звісно, економічний аналіз не може забезпечити підготовку управлінських рішень стосовно всіх аспектів діяльності підприємства, але він є надійним інструментом для вирішення проблем саме економічного характеру, а також для економічного обґрунтування рішень з інших проблем [4, с. 233-235].

Отже, найважливішою ознакою сучасного економічного аналізу є його орієнтація на стратегічний вектор досліджень, який передбачає передусім комплексне дослідження внутрішніх економічних процесів на підприємстві з урахуванням впливу зовнішнього середовища. При тому напрям впливу на суб'єкт господарювання може бути як і ззовні, так і навпаки. Передусім досліджують чинники зовнішнього середовища, вивчають їх можливий вплив на розвиток підприємства, визначають оптимальні шляхи досягнення цільових орієнтирів з урахуванням необхідності, зокрема, адаптації до зовнішнього середовища та впливу на зовнішнє середовище через реалізацію внутрішніх сильних сторін і конкурентних переваг.

Список використаних джерел

1. Андрєєва Г. І. Економічний аналіз: навч.-метод. посіб. Київ : Знання, 2008. 263 с.
2. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ, Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2014. 536 с.
3. Волкова Н.А., Подвальна Н.Е. Організація та методика економічного аналізу: навчальний посібник. Одеса, ОДЕУ, ротاپронт, 2013. 267 с.
4. Черниш С.С. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2010. 256 с.